

EDUKACJA PRAWNA
e-informator prawny

Podstawowe ZASADY DZIEDZICZENIA

Podstawowe zasady dziedziczenia

Od tematu dziedziczenia nie ucieknie żaden z nas, bez względu na to czy pozostawia po sobie majątek, czy nie. Zaplanowanie dziedziczenia i losów naszego majątku jest wyrazem troski o naszą rodzinę. To w końcu oni po naszej śmierci będą nim zarządzać i dopełniać wszystkich formalności. Niejednokrotnie spadek przybiera formę naszego ostatniego prezentu dla przyszłych pokoleń. Nie warto więc zdawać się na przypadek. Jako spadkodawcy powinniśmy mieć pełną świadomość, gdzie i do kogo trafi dorobek naszego życia.

Po drugiej stronie łańcuchu dziedziczenia stoją spadkobiercy, którzy pozostają z całym szeregiem obowiązków formalnych, które spoczywają na nich w obliczu śmierci najbliższej osoby. Obowiązki te obarczone są terminami, od których dochowania zależy często los całego pozostawionego majątku, odpowiedzialność za długi oraz sam zakres dziedziczenia.

To warto wiedzieć !

Spadek można najprościej zdefiniować jako wszystko to, co pozostawia po sobie zmarły. W potocznym rozumieniu spadek jest tylko majątkiem, ale jest to rozumienie niepełne. Na spadek składa się wszystko co zmarły posiadał, czyli nieruchomości, pieniądze na koncie, samochody, rzeczy ruchome, udziały w spółkach, przedsiębiorstwach, a także jego zobowiązania, czyli długi. Spadkiem są więc aktywa, jak i pasywa majątku. Całość nazywana jest masą spadkową. To właśnie masę spadkową nabywają spadkobiercy.

Dziedziczenie testamentowe i ustawowe

Spadek a małżeństwo

Bardzo często zdarza się tak, że osoba, która pozostawia spadek była w związku małżeńskim. Warto wtedy pamiętać, że jej majątek będzie obejmował również rzeczy nabyte wspólnie z drugim małżonkiem. Spadek będzie w takiej sytuacji obejmować co do zasady połowę pozostawionego majątku. Mieszkanie albo samochód stanowiący własność obu małżonków będzie więc po śmierci spadkodawcy dziedziczone w połowie. Drugą połowę zachowa żyjący małżonek.

Dziedziczenie ustawowe

Mówiąc o dziedziczeniu, w pierwszej kolejności należy powiedzieć o naczelnych zasadach, jakie są podstawą całości systemu dziedziczenia w Polsce i co do zasady działają z mocy prawa. Dziedziczenie ustawowe obowiązuje każdego, kto nie sporządził testamentu. Odbywa się na podstawie przepisów zawartych w kodeksie cywilnym.

Przepisy wskazują kto i w jakiej kolejności dziedziczy po zmarłym. Mówi się wtedy o tzw. grupach dziedziczenia. W zależności od stopnia pokrewieństwa inna będzie kolejność powołania do spadku.

Poniższa tabela pokazuje, w jakiej kolejności - w przypadku dziedziczenia z ustawy - będą powoływani do spadku spadkobiercy:

Grupa I	MAŁŻONEK I DZIECI
Grupa II	MAŁŻONEK I RODZICE SPADKODAWCY (JEŚLI RODZICE NIE ŻYJĄ TO ICH ZSTĘPNI - DZIECI, EWENTUALNIE WNUKI ITD.)
Grupa III	DZIADKOWIE (JEŚLI NIE ŻYJĄ TO ICH ZSTĘPNI - DZIECI, EWENTUALNIE WNUKI ITD.)
Grupa IV	PASIERBOWIE, KTÓRYCH RODZICE NIE DOŻYLI SPADKU
Grupa V	GMINA I SKARB PAŃSTWA

Jako pierwsi do spadku powołani zostaną małżonek i dzieci spadkodawcy. Jeżeli spadkodawca nie miał dzieci, w drugiej kolejności będą to: małżonek i rodzice spadkodawcy. W razie wcześniejszej śmierci rodzica w jego miejsce dziedziczy rodzeństwo spadkodawcy lub jego dzieci, jeżeli dany brat czy siostra nie dożyli otwarcia spadku. W razie braku osób uprawnionych do dziedziczenia w drugiej grupie spadkobierców dziedziczy trzecia grupa, tj. dziadkowie, a jeżeli którykolwiek z dziadków nie dożył otwarcia spadku, w jego miejsce dziedziczą jego zstępni, czyli ciocie, wujkowie, stryjowie, stryjenki, kuzynowie, kuzynki oraz ich dzieci. Jeśli brak jest osób wymienionych wyżej, do spadku zostanie powołany pasierb. Jeśli natomiast i takich osób zabraknie, spadek przypadnie gminie ostatniego miejsca zamieszkania spadkodawcy, a jeśli było to poza granicami Polski, bądź miejsca poprzedniego zamieszkania nie da się ustalić - Skarbowi Państwa.

Dziedziczenie testamentowe

Zupełnie odrębną kwestię stanowi dziedziczenie testamentowe. Odbyna się ono na podstawie spisane testamentu, czyli mówiąc najprościej naszej ostatniej woli. Do dziedziczenia na tej podstawie może zostać powołany każdy, nawet osoba obca.

Możemy wyróżnić dwa sposoby sporządzenia testamentu. Testament sporządzony w formie aktu notarialnego lub sporządzony własnoręcznie. Pierwszy sporządza się u notariusza, na podstawie oświadczeń i dyspozycji osoby, której dotyczy. Drugi własnoręcznie w dowolnym miejscu, nawet na zwykłej kartce papieru. Warunkiem jego ważności jest umieszczenie daty i miejsca jego sporządzenia oraz wyraźny i własnoręczny podpis.

Po śmierci bliskiej osoby pierwszym krokiem, jaki musimy podjąć, aby ruszyć cały proces nabywania spadku jest ustalenie, czy zmarły pozostawił testament.

To warto wiedzieć !

Ważnym terminem, o jakim należy pamiętać,
jest termin 6 miesięcy od śmierci spadkodawcy.

Jak odziedziczyć spadek?

Nabycie i odrzucenie spadku

W tym celu warto sprawdzić Notarialny Rejestr Testamentów. Taka możliwość istnieje albo za pośrednictwem strony internetowej rejestru, albo u dowolnego notariusza po okazaniu aktu zgonu spadkodawcy. Warto również przeszukać rzeczy osobiste zmarłego i pozostawione przez niego dokumenty. Jest to również bardzo ważna czynność ze względu na zgromadzenie informacji o pozostawionym majątku, a przede wszystkim długach.

W tym okresie możemy odrzucić spadek, jeżeli z jakichś powodów nie chcemy go przyjąć. Tu często decydującą kwestią są pozostawione długi.

To warto wiedzieć !

Warunkiem ważności testamentu sporządzanego własnoręcznie,
jest m.in. wyraźny i własnoręczny podpis !

Przepisy wyróżniają dwa sposoby przyjęcia spadku. Z mocy prawa, jeżeli w terminie wspomnianych wyżej 6 miesięcy, nie złożymy stosownego oświadczenia, nabędziemy spadek z dobrodziejstwem inwentarza. Takie przyjęcie spadku polega na tym, że spadkobierca przyjmuje spadek, ale jego odpowiedzialność za długi spadkowe ograniczona jest jedynie do wartości majątku pozostawionego przez spadkodawcę.

Drugim sposobem jest przyjęcie spadku wprost. Polega ono na przyjęciu spadku bez ograniczeń, jeśli chodzi o odpowiedzialność za długi. Oznacza to, że za odziedziczone długi spadkowe spadkobierca odpowie całym swoim majątkiem, zarówno tym nabytym w spadku, jak i tym, który miał już wcześniej. Aby nastąpiło nabycie wprost, należy złożyć specjalnie oświadczenie we wspomnianym wyżej terminie 6 miesięcy od śmierci spadkodawcy.

Zachowek

Osobną kwestią, która nierozzerwalnie łączy się z tematem dziedziczenia, jest zachowek. Jest to roszczenie o zapłatę, przysługujące pominiętym w testamencie spadkobiercom, którzy dziedziczyliby z ustawy. Uprawnione do zachowku są tylko osoby najbliższe: zstępni, małżonkowie i rodzice.

Dochodzenie zachowku jest dobrowolne, osoby uprawnione mogą, ale nie muszą się go domagać. Aby uzyskać zapłatę zachowku, należy złożyć w sądzie stosowny pozew. Zapłata nie jest związana z postępowaniem o nabycie spadku po zmarłym.

Warto pamiętać, że zachowek może przysługiwać również w przypadku dziedziczenia ustawowego. Zdarzy się tak np. gdy jeden ze spadkobierców jeszcze za życia spadkodawcy otrzyma w darowiźnie cały majątek spadkodawcy. Wtedy pozostali spadkobiercy ustawowi będą mieli prawo do dochodzenia zapłaty zachowku.

Publikacja opracowana w ramach działań z zakresu edukacji prawnej, prowadzonych przez Stowarzyszenie Sursum Corda w 2020r.

System nieodpłatnej pomocy prawnej oraz nieodpłatnego poradnictwa obywatelskiego

działa w Polsce od 2016 roku i pozwala na dostęp do wybranych usług prawnych i poradniczych osobom, które ze względu na bariery finansowe mają takie możliwości ograniczone.

Zakres i zasady pomocy reguluje ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 roku o nieodpłatnej pomocy prawnej, nieodpłatnym poradnictwie obywatelskim oraz edukacji prawnej.

Działające w każdym powiecie punkty nieodpłatnej pomocy od 2020 roku świadczą dodatkowo nieodpłatną mediację.

Aby skorzystać z darmowej pomocy należy się wcześniej zarejestrować. Możesz to zrobić telefonicznie w starostwie powiatowym lub urzędzie miasta (dotyczy dużych miast, na prawach powiatu). Numery telefonów znajdziesz na urzędowych stronach internetowych powyższych samorządów. Rejestracja elektroniczna przez stronę: **NP.MS.GOV.PL**

NIEODPŁATNA POMOC PRAWNA

Możesz liczyć na

- informację o stanie prawnym lub obowiązkach i uprawnieniach
- wskazanie sposobów rozwiązania problemu prawnego
- sporządzenie projektu pisma (z wyłączeniem spraw w toczących się już postępowaniach), w tym o zwolnienie z kosztów sądowych lub o ustanowienie pełnomocnika
- poinformowanie o kosztach i ryzyku finansowym skierowania sprawy do sądu
- wsparcie w zakresie prowadzonej jednoosobowej działalności gospodarczej, jeśli nie zatrudniasz od roku innych osób
- nieodpłatną mediację
- informację o możliwościach innej, darmowej pomocy

NIEODPŁATNE PORADNICTWO OBYWATELSKIE

Możesz liczyć na

- rozpoznanie problemu i udzielenie porady dostosowanej do indywidualnej sytuacji, zwłaszcza w sprawach zadłużenia, mieszkaniowych oraz zabezpieczenia społecznego
- poinformowanie o przysługujących uprawnieniach lub ciążących obowiązkach
- wsparcie w samodzielnym rozwiązywaniu problemu, np. poprzez sporządzenie planu wyjścia z trudnej sytuacji oraz udzielenie pomocy w jego realizacji
- skierowanie do odpowiednich instytucji lub placówek nieodpłatnej pomocy
- nieodpłatną mediację

NIEODPŁATNA MEDIACJA

Możesz liczyć na

- poinformowanie o możliwościach i korzyściach polubownych metod rozwiązywania sporów
- przygotowanie projektu umowy o mediację lub wniosku o przeprowadzenie mediacji
- przygotowanie projektu wniosku o przeprowadzenie mediacji w sprawie karnej
- przeprowadzenie mediacji
- udzielenie pomocy w sporządzeniu do sądu wniosku o zatwierdzenie ugody zawartej przed mediatorem
- MEDIACJA** jest dobrowolna, nieformalna i poufna, a mediator jest osobą bezstronną

WARUNKI SKORZYSTANIA Z NIEODPŁATNEJ POMOCY

Z nieodpłatnej pomocy skorzystać może **KAŻDA OSOBA FIZYCZNA, PO ZŁOŻENIU OŚWIADCZENIA**, że nie jest w stanie ponieść kosztów odpłatnej pomocy prawnej. **Obowiązuje rejestracja na porady.**

UDZIELANIE PORAD I MEDIACJI OSOBOM Z NIEPEŁNOSPRAWNOŚCIĄ

Pomoc jest udzielana co do zasady podczas osobistej wizyty w punkcie. Osoby ze znaczną niepełnosprawnością mogą liczyć na pomoc zdalną, w domu lub przy użyciu środków wspomagających komunikację.

AKTUALNE INFORMACJE O ZASADACH I ZAKRESIE POMOCY

www.DarmowaPomocPrawna.ms.gov.pl